

Kleur en Muziek: een klinkende combinatie

Voor mijn kinderen kocht ik indertijd een speelgoedpianootje met vrolijk gekleurde toetsen. Er zaten vier kartonnetjes bij met liedjes: de gekleurde muzieknoden kwamen overeen met de kleuren van de toetsen. Zo konden zij hun eigen liedjes spelen!

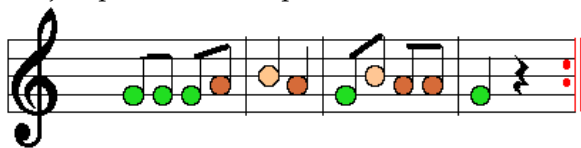
Door muzieknoden een kleur te geven, en de kleuren te laten corresponderen met pianotoetsen, xylofoonstaafjes of zelfs vingergaten, is de link tussen symbool en actie snel gelegd en kun je vrij eenvoudig liedjes spelen. Dat werkt niet alleen voor kinderen, maar voor iedereen die geen noten wil of kan lezen.

Op internet zocht ik naar muzieksystemen met kleurnotatie.

Zo vond ik een Franse website, van een enthousiasteling die het voor iedereen mogelijk wilde maken te kunnen musiceren (<http://trucspourapprendre.free.fr/musicoul>).

Hij (zij?) fulmineerde tegen "zwarte noten" waarmee je toch nooit kleurrijke muziek zou kunnen maken. Zwarte noten waren voor "geleerden" die jaren op het conservatorium gestudeerd hadden, en voor mensen die alleen "serieuze muziek" speelden; hij had iets veel beters: gekleurde noten! Zo kon je muziek maken en er prat op gaan dat je nog nooit solfège geleerd had!

Eerst moest je de pianotoetsen de juiste kleur geven en vervolgens kon je de gedownloade liedjes spelen. Heel simpel.

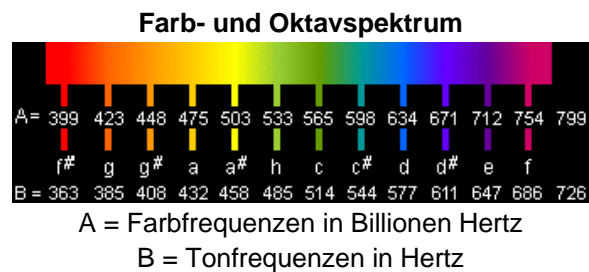

Best aardig, maar natuurlijk niet geschikt voor mensen die ook maar een ietsiepietse méér willen dan *Vader Jacob* en *Au clair de la lune*.

Serieuzer – en professioneler – waren de Duitse pagina's die ik vond van Planetware (www.planetware.de), een new age-achtige website, waar gesteld wordt dat alle trillingen – kleuren, ritmes, tonen, vibraties uit de kosmos etc. – aan elkaar gerelateerd zijn. Behalve kleurentherapie en kosmische muziek kun je daar

ook kennismaken met de methode *Colormusic* (www.planetware.de/colormusic/colormusic.html).

In dit systeem zijn de twaalf chromatische tonen van het oktaaf verdeeld in de tinten van het kleurenspectrum.

Ook hier bereid je je piano voor door de toetsen de betreffende kleur te geven, en wanneer je de klavarscribo-achtige bladmuziek in de speciale notatie (*Easy Keys*) hebt aangeschaft, kun je in enkele minuten pianospelen!

Alle meine Entchen

Leserichtung der Noten: von unten nach oben! Beginne links unten.

© 1998 by colormusic-Edition, München

Probleem is, dat je bij zo'n alternatieve methode beperkt bent tot het beschikbare materiaal. Nu is er wel wat te koop bij *Colormusic*, maar op de Franse website heb je het na 25 liedjes wel gehad. Het systeem van die Fransman heeft dan nog het voordeel dat het traditionele notenschrift de basis vormt. Hierdoor heb je daarmee al enige vertrouwdheid opgebouwd wanneer je verder zou willen met de muziek. Maar bij zo'n

systeem als *Colormusic* is geen enkele relatie tussen de gebruikte notatie en normale muziekschrift.

Bovenstaande webpagina's zijn bedoeld voor 'normale' mensen die muziek willen spelen zonder het notenschrift te kennen. Maar zo'n kleurensysteem is, zoals ik al zei, ook uitermate geschikt voor verstandelijk gehandicapten. In Nederland werkt bijvoorbeeld de Jostiband, maar ook veel andere gehandicaptenorkesten met zo'n methode.

Het systeem dat de Jostiband gebruikt, werd speciaal voor dat orkest ontwikkeld, afgestemd op de mogelijkheden van de spelers.

Kijkt u eens op de website van het orkest: www.jostiband.nl. Behalve informatie over het orkest, de spelers en concerten vindt u daar uitgebreide informatie over het muzieksysteem dat daar gebruikt wordt.

Het systeem van de Jostiband heet *Klinkende Kleuren* en sluit aan bij het klassieke notenschrift, dat de basis vormt van het systeem. Onder de noot is een helder en duidelijk kleurenronkje toegevoegd met daarin ook de letternaam van de noot.

De kleuren zijn na onderzoek geselecteerd op contrast, helderheid en herkenbaarheid – ook voor kleurenblinden.

Verhoogde, danwel verlaagde noten worden weergegeven door een rondje met de twee kleuren van de linker en rechter noot.

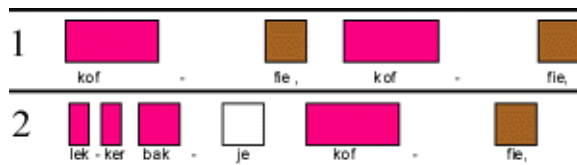

Een ander oktaaf dan het eengesprepte wordt aangegeven door bijvoorbeeld het kleurenballetje in een vierkantje te plaatsen.

De makers van het systeem Klinkende Kleuren benadrukken dat het systeem kan worden aangepast aan de behoeften en mogelijkheden van de speler. Het is per slot van rekening een hulpmiddel, en moet aansluiten op de persoonlijke mogelijkheden van degene die ermee werkt – speelt in dit geval.

In Nederland zijn inmiddels enkele varianten op dit systeem ontwikkeld, met als grote overeenkomstige factor de keuze van de kleuren.

Verskil zit hem in de verdere manier van noteren: met of zonder notenbalken, met of zonder traditionele aanduiding van notenwaarde, met de blokken recht achter elkaar of in hoogte verschillend, de manier waarop andere oktaven en chromatische tonen worden aangeduid etc. Zo wordt in het gehandicaptenorkest De Zeeuwse Muzikanten uit Middelburg (<http://www.zeeuwsemuzikanten.nl/>) het *Multi-Kleur Muzieksysteem* gebruikt (www.kleurmuziek.com). Bij dit systeem is volledig afgestapt van het traditionele muziekschrift en liggen kleurblokken in een rechte lijn naast elkaar. Ritme wordt weergegeven door de breedte van de blokken en door de onderlinge afstand.

Een derde systeem dat ik op internet vond, houdt het midden tussen de twee bovenstaande methodes. Het is een systeem dat ik vond op de website "Gratis Kleurmuziek", waar je bladmuziek in deze notatie ook gratis kunt downloaden (<http://kleurmuziek.peterbrands.nl>).

Bij dit systeem kun je kiezen tussen bladmuziek met of zonder lijntjes. In het laatste geval zie je alleen kleurblokken: brede blokken voor lange noten, smalle blokjes voor korte noten. Maar deze blokken liggen niet op een rechte lijn zoals bij het *Multi-Kleur Muzieksysteem*, ze verschillen in hoogte, in verhouding met de toonhoogte.

Mieke hou je vast
 om de takke van de boom
 Mieke hou je vast
 om de takke van de boom

Wanneer de muziek op een notenbalk is genoteerd, zie je dezelfde blokken als hierboven, maar dan met notenstokken (en notenwaarden). Op deze manier is ook het vrij eenvoudig om meerstemmige muziek te noteren.

Ad- vo- caat- je ging op reis
 lie- re- lie- re lie- re

Persoonlijk lijkt mij deze laatste variant van notatie met behulp van kleuren de meest vanzelfsprekende manier. De traditionele muzieknotatie blijft gehandhaafd, maar wordt met kleuren weergegeven. Ritme is duidelijk door de breedte van de blokken en meerstemmigheid is op deze manier ook heel vanzelfsprekend te noteren.

Echter, complexere muziek (meerstemmig, chromatische tonen, hogere en lagere oktaven) ziet er met *Kleurmuziek* toch wel erg gecompliceerd uit. En hoe duidelijk is dat dan nog voor iemand met het een verstandelijke handicap?

Bourrée

En ten slotte wil ik hier het Duitse *Ulwila*-systeem noemen. Zie de website: <http://www.lh-lawe.de/fertigung/ulwila.html>. Het systeem wordt behalve in Duitsland veel gebruikt in landen als Hongarije, Zweden, Finland en Tsjechië en is in eerste instantie ontwikkeld voor verstandelijk en/of lichamelijk gehandicapten die moeite hebben met het traditionele muziekschrift en de gebruikelijke instrumenten. Behalve een muzieknotatiesysteem heeft *Ulwila* een uniek, aangepast instrumentarium ontwikkeld: diverse klokkenspelen, panfluiten, citers en lieren, met gekleurde stippen bij de snaren, maar ook blokfluiten, een 2-snarige contrabas: allemaal met gekleurde stipjes. Hieruit blijkt dat kleurnotatie toch ook wel bruikbaar is voor andere instrumenten dan toetsinstrumenten.

Op de website wordt overigens niet ingegaan op de muzieknotatie, maar op de foto's kun je er wel iets van ontwaren. De kleuren zijn op tint gerangschikt: geel, oranje, rood, etc., wat lastig kan zijn voor mensen die moeite hebben met het herkennen van kleuren. Het muziekbeeld bestaat verder uit hele en halve bolletjes en heeft – net zo min als het *Multi-kleur Muzieksysteem* – geen relatie met het normale notenschrift.

Minke Hylarides
 juni 2004